

קונטרס ביאורים

על

מזמור שיר ליום

השבת

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"פ

על פי משנת

מרנא הגאון רבי שימואל אויערבאך זצוק"ל

מתוך קהל עדת ישורון

הרב יצחק שכטר

סיון תש"פ

ביאורים על שירו של שבת

מזמור שיר ליום השבת

זעירא ולא מן חבריא

כל הזכויות שמורות.

הקדמה: ממרנא זיע"א ומעוד מקדושי עליון, שמזמור שיר ליום השבת כולל כל אופני הטוב והרע הקיימים בעוה"ז, ובשכר העוה"ב. ויש א"ס 'טעמים', ונגיעות, במזמור שיר ליום השבת.

מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'.

השיר של שבת אומר שטוב להודות לה'. שבשבת מקבל כל יהודי את הדעת שתמיד טוב להודות להשם. והיינו מדת הוד שבאה אחרי נצח. שהרע פוגם עד ההוד. שמיד אחרי מקום נגיעת הרע, עד היחידה. בא מדת הוד. שהרע פוגם רק במה שבמאמין שקיים, היינו בעולם הבריאה. שאינו מאמין במציאות של קירבה, היינו באצילות. ובאתגליא, יש מדת הוד. שמגיע מיד אחרי נצח.

א.ה. אצל מרנא ז"ל ראינו את מדת ההוד בכמה הזדמנויות, וכן בתפילות.

ויש בזה כמה פנים. ואופן אחד, שזהו מציאות האדם, שמודה להשם בכל מצב. ויש אופן נוסף, שמסתלקים כל מיני תרעומות, ובשבת מקבלים תפיסה שאין תרעומת, וממילא באה ההודאה.

והאופן הראשון הוא מה שנתבאר, דמגיע מדת הוד. ובשבת נפתח בנשמה מדה זו.

ויש יחוד על ענין 'הטוב', ויש לבאר. והענין, שבשבת מקבלים תפיסה בטוב האמיתי, שעומד כנגד כל מיני תרעומת שיש בעולם. ומקבלים תפיסה שזהו הטוב. אמת. וכבוד הטוב. מול שקר הרע, והערכה אליו.

ויש 'להטעים' יותר את עומק הענין. שאין הענין ממצה את עצמו בדברים אלו. והאמת בזה, שבשבת מתגלה שבעומק נשמת ישראל קיים כל הזמן ההודאה על היסורים. שכל השבוע יכול להיות באונס גם הרגשת אחרות, אבל בשבת מתגלה שהרגשה הפנימית, האמיתית, והנצחית, זה ההודאה על היסורים.

ויש כאן עומק נוסף, שיכול האדם העובד את בוראו לטעות, שחסר לו בזרימה של הטוב, שהטוב שלו פגום ח"ו. ומן הנמנע הוא אצל האיש הישראלי. ובשבת מקבלים את הדעת שיש טוב אין סוף בתוך נשמת ישראל. בכל מצב שהוא. שזרימת הטוב נמשכת כל הזמן, א"ס, עד זמן השכר.

ויש כאן עומק בתוך עומק בתוך עומק, שבשבת מתגלה שהטוב הוא המציאות הנצחית, והיחידה. שזהו הטוב הנצחי והיחיד.

זהו שירו של שבת.

מזמור שיר ליום השבת.

בתהילים א, א: אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב. ודרשו ע"ז רבותי נו שאשוריו של האיש שלא הלך בעצת רשעים. וכל א, א.

בר דעת מרגיש שאשוריו הולך על הדרגה הראשונה, של לא הלך בעצת רשעים. בפ"א ביארנו את דברי הגמ', וכעת נבאר באופן אחר.

בכל בחירה שאדם מתפתה לחטוא, בעצם הבחירה מונח כאן מאבק בין כוח הרע לכוח הטוב. הכוח של שניהם הוא בהערכת הכוח הזה. אין עשיית רע בלי הערכה לרע. אם אני עושה רע הפירוש שאני רואה בזה דבר ששווה ערך. דבר שכדאי לעשות אותו. הוא כביכול עושה לי טוב. בהכרח שטמון בזה הערכה. אדם לא עושה מעשה בלי שום הערכה לדבר. מעשה בלי הערכה זה מעשה מת, בלי חיבור, וכמובן בלי הערכה. הדברים ברורים לכל בר דעת. וכמובן בצד הטוב, אין מעשה טוב בלי הערכה לטוב. אם אני עושה את המעשה ומחובר אליו, הפירוש שאני מעריך אותו. הדברים הם אמת לאמיתם, כפי שקיבלנו מרבותינו. כשיש בחירה, מונח בזה גם את מה להעריך, להעריך את הטוב, או להעריך את הרע. לא שייך שאדם יבחר בטוב ובד בבד יהיה לו אותו ערך לרע, מוכרח שהערך לרע ירד, וכנגד זה יעלה הערך לטוב. הדברים ברורים לכל בר דעת שכך היא המציאות.

יש שלוש דרגות בהערכה לטוב ולרע. שלושה דרגות אלה הם היסוד של כל עובד השם. בצד הטוב, יש דרגה ראשונה שהטוב הוא הנצחי. זה ראייה של דעת שהטוב הוא נצחי. זוהי הכרה ראשונה של עובד השם. יש דרגה נוספת שהטוב הוא המציאות האמיתית. ויש דרגה שלישית שהטוב הוא המציאות היחידה. וכנגד זה בצד הרע, יש דרגה ראשונה, שהרע הוא זמני. יש דרגה נוספת, שהרע הוא מציאות מדומה. ויש דרגה מעל, להכיר שהרע הוא העדר, שאין לו מציאות כלל. שלושת הדרגות בטוב וברע, קיימות במערכת של הערכה וכבוד, ובמערכת של אמת ושקר.

כל עובד השם, שלושת הדרגות הללו, הם אבני היסוד של העבודה מול פיתוי הרע. הרע יכול לפתות ע"י שנראה שהוא המציאות הנצחית, וע"י הבחירה בטוב יורד ההערכה שהרע הוא מציאות זמנית. ויש בחירה, שהאדם מכיר שהרע הוא זמני אבל יש בו מציאות. כנגד זה ע"י הבחירה יורד דרגה, ואחרי הבחירה מכיר שהרע הוא דמיון, שאינו מציאות. ויש בחירה אחרת, שמכיר שהרע יש בו קיימות, שהוא קיים, וע"י הבחירה מגיע להכרה שהרע הוא העדר. צדיק גמור לא נמדד בשעת הבחירה, אלא בדרגה הקבועה שלו איך מתייחס לרע, וכנגד זה לטוב. שכנגד הירידה בהערכת הרע, מתחזק אצלו הערכה לטוב, בג' הדרגות הנ"ל.

כל טומאה בנויה מכמה חלקים. יש את המציאות של האין מציאות, המציאות של הטומאה שהיא הריחוק. זה מציאות ההעדר של הטומאה. זה ראיית העדר שנתבאר. יש את המציאות של העונג. ועונג זה הוא רקוב. ראיית והרגשת העונג כעונג כביכול טוב, זה ראייה שיש כאן מציאות נצחית כביכול. ובדרגה פחותה, שיש כאן מציאות זמנית. ראייה של רקבון העונג, זה ראייה של אובדן החיות.

אשוריו של האיש שלא הלך בעצת רשעים. הליכה הבאנו למעלה שהוא הבדיקה אם יש כאן מה להתענג. מי שלא בודק זה מי שיש לו את הראיה שלרע אין כלום, שהרע הוא אפס. אין לו מה לבדוק. יש דרגה קבועה נוספת, שהוא מרגיש שיש כאן משהו, יש כאן משהו קיים. ע"ז נאמר בדרך חטאים לא עמד. הוא מכיר שיש כאן קיימות. ומתי הוא נעצר? כשהוא מכיר שיש כאן חטא, ולא ממשיך לשבת במושב ליצים, הוא בפועל נמנע מהחטא. ויש דרגה נמוכה עוד יותר, שהוא מכיר שהמציאות של החטא הוא זמנית, שאין לו נצח, וע"ז גופא הבחירה לעבור למצב שהחטא הוא דמיון. ועל דרגה נמוכה יותר שחושב שהרע הוא נצחי וזה הבחירה, ע"ז לא מדובר כאן. זה הדרגה הבסיסית של יהודי ירא שמים. שאין פיתוי כזה לחשוב שהרע הוא נצחי, רק לרשעי ישראל.

יש כמה דרגות ביראה, הא', יראת העונש. זה ההכרה שהרע הוא זמני, שבסוף יש גהינום. וע"י הבחירה עולה דרגה, לכך, שהרע הוא דמיון. ויש דרגה של יראת הרוממות, שהוא דרגה שהרע הוא דמיון. ולא מתאים לבן מלך להיות בזוי, זה בכלל יראת הרוממות. ויש פרישה מעבירה מאהבת השם, שזה ההכרה שהרע הוא העדר, ומאהבת השם והכרה שהטוב הוא המציאות היחידה, עושה את רצון השם. וכמובן, דהנידון הוא לפי הדרגה הקבועה, ולא לפי שעת הבחירה. דאז

הוא רצון השם שכך ירגיש, למטרת השכר גופא. דכל מציאות הבחירה, הוא ע"י שנוצר הערכה לרע, ומפתה אותו, וע"י ההתגברות משתנה היחס לרע.

מתוך תשועתם היית לנצח: במזמור שיר ליום השבת בפסוק ח: ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד. זה התפיסה הראשונה, שהרע הוא זמני. להשמדם עדי עד. ופסוק י: כי הנה איביך ה' כי הנה איביך יאבדו יתפרדו כל פעלי און. יתפרדו כל פעלי און זה התפיסה השנייה, שהרע הוא דמיון. שכל מה שנראה שיש לרע חיבור עונג ואהבה, הכל דמיון. שהכל לגרמיה, לצורך עצמם. לתאוה יבקש נפרד. זהו יתפרדו כל פעלי און. ופסוק יב: ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני. ותבט עיני בשורי, זה המבט הישר. נוכח. שאין בכלל מציאות של רע. ע"ז אומר המשורר, ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים.

וכנגד זה אומר המזמור של השבת שיש ג' השגות בטוב. ואתה מרום לעולם ה' [פסוק ט]. שהקב"ה הוא המציאות הנצחית. ואתה מרום לעולם ה'. ואח"כ אומר ותרם כראם קרני [פסוק יא] שרואים כולם שזה המציאות האמיתית. ולבסוף [פסוק טז] אומר: להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו. ופירש רש"י, דאחר שעוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו ואז יגידו כי ישר ה'. שאז חלה התפיסה שהטוב הוא המציאות היחידה. ושכל התרעומת והרע לא קיימים. ובשבת יש מעין אותה תפיסה. ובעיקר בזמן סעודה שלישית. וגם בעל יסורים מרגיש משהו מהשכר. ומוארים הדברים בקדושת השבת. ע"כ מתשועתם היית לנצח.

תוספת דברים ממקו"א: יש ב' דרגות בדעת שאין כזו מציאות של רע. הא' דהרע הוא העדר. והב', מעין אותו היום של ביעור הרע, שאין מציאות כזו של רע. ובעלי עבודה מגיעים בפורים לדרגה שאין כלל מציאות של רע. ומעין היום ההוא. ומול זה עומד השגת הטוב שהוא המציאות היחידה, דכיון דהרע הוא העדר הרי בע"כ מונח בזה שהטוב הוא המציאות היחידה, ובזה יש ב' השגות ברע, שע"ז מגיעים להכרה שאין עוד מלבדו. ע"כ מהלך אחד בזה.

ויש לבאר את ההשגות בטוב שהוא ענין בפני עצמו, ולא רק העדר הרע. שהטוב הוא הנצחי. שהנצח הוא ענין לעצמו. שנצח הוא מדת הטוב.

וההשגה שהטוב הוא המציאות האמיתית, יש בזה ב' דברים. הא' מערכת של זול ויקר. שהטוב הוא דבר יקר שאין לקדושה, ולעונג הקדושה, ולאהבה דקדושה, שום שווי בעולם. ולהפך זה הרע הוא המציאות המזולזלת, שאין לה ערך. והיא מציאות של דמיון. והמערכת הב', שהמציאות הזו מחוברת למקור. שהוא הקב"ה, מקור הטוב.

וההשגה שהטוב הוא המציאות היחידה, הוא במובן של יחידות הכבוד, שהטוב הוא היחידות, והרע שפל ואין לו כבוד, ולא רק זה אלא שהוא מציאות חיובית של שפילות. ובזה יש ב' דרגות, הא' שהמציאות של הרע הוא מציאות של העדר, וכן מציאות של שפילות. וממילא עולה מזה הדר כבוד ה'. וההשגה היותר גבוהה, הוא הדעת שהטוב הוא המציאות היחידה, שלא קיים משהו אחר, וזה החיוב של פורים, מעין אותו היום של ונשגב ה' לבדו. וכן הוא בשבת קודש.

וכן במערכת של יקרות, מתאים הענין שעולה יקרות הטוב, ע"י שאין מציאות אחרת, אפילו זולה ודמיונית, ומתגלה בזה, שהטוב הוא הדבר היקר ביותר, שכל מציאות אחרת היא העדר. ויותר מזה, שמציאות אחרת לא קיימת. וא"א להתפרנס ממשהו אחר.

והענין בזה, שקדושה היא מהות של יוקר, שהקדושה קשה להשיגה, כמו שהשרישנו רבנו הגר"א ז"ל, ולכן כשאין תחליפים ח"ו של טומאה, מכירים כנסת ישראל, את יקרות הקדושה.

וכל זמן שקיים טומאה בעולם, הרי שכבוד שמים מחולל. ולא מכירים ביקרות וביחידות הקדושה, ח"ו.

ויש דרגה מעל זה, דרגה של עולם הבא, שאין מציאות שלא מגלה כבוד שמים. שזה שיא היקרות של הקדושה, וערך הכבוד של יחידו של עולם. ובפורים מקבלים תפיסה בדבר זה. וגם בשבת קודש.

הוספת דברים ממקו"א: במזמור שיר מבואר ב' דרגות, בזה שאין רע, א' שאין מציאות כזו של רע, והוא זמן השכר, כמו שפי' כאן רש"י. והוא להגיד כי ישר. ויש דרגה פחותה בזמן העבודה, של תביט עיני בשורי בקמים עלי מרעים, שהישרות הוא לראות שאין מציאות כזו של רע, שהרע הוא ההעדר.

טוב להודות לה'.

בשבת אפשר להגיע לדרגה, שהכרח להודות לה'. הוא . בלי אפשרות להרגיש, ומרגיש שיש משהו שא"א להרגיש, ששם מחוייב שטוב להודות להשם.

והוא תעלומות לב, מקומו של הקב"ה. אם שכחנו שם אלקינו ונפרוש כפניו לאל זר. הלא אלקים יחקר זאת כי הוא ידע תעלמת לב. תהלים מד, כב.

וכן הוא מקומו של הרע. שא"א להגדירו . והוא המקום של תעלמת לב.

ולומר לשמך עליון.

עי' פחד יצחק שבת ענין ב, דזמר הוא מלשון 'זומר', היינו כורת, שהקטן מתבטל כ"כ לפני הגדול, עד שהוא מבטל את העצמיות שלו כלפיו. והוא תחושת העונג של ההתבטלות בפני שגדול ממנו.

וביאור דברי מרנא הפחד יצחק ז"ל, דהוא תחושה של החזרה למקור, וחזרה לשורש שלו. ויש בזה א"ס טעימות של קדושה, וחד מהם הוא הטעימה שיש לי מקור, ומגיע ממקור טוב, והוא תחושה של בן אצל אביו. וענין השירה, כתב מרנא ז"ל, דהוא העונג על ההשתייכות, וביאור דבריו, שהוא תחושת הקיימות והמציאות, שיש לי קיימות. הוא א' מא"ס הטעימות שיש בזה.

וכתב הפחד יצחק דבשבת מתמזגים ב' הדברים ביחד. וביאור דברי מאור עינינו הפחד יצחק, דהוא בשורש הקירבה, דהוא עומק צורת האדם השלם, והוא בשורש הקירבה, ותן לחכם ויחכם עוד.

איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת בפרוח רשעים כמו עשב.

נתייחד הענין של רשע וטוב לו, ולא הביא תחילה את הענין של צדיק ורע לו. והענין, כמו שכתב הפחד יצחק פורים ענין, שיותר קשה ליהודי, רשע וטוב לו, מצדיק ורע לו. ולכן סובב הענין סביב הרשע וטוב לו.

ומה דיותר קשה כן לעובד ה' בנשמתו, שיותר שקר כביכול יש ברשע וטוב לו, מאשר בצדיק ורע לו. שנראה שהרע הוא האמת. משא"כ בצדיק ורע לו, רואים שכביכול הטוב סובל. ואף שנראה כביכול שקר ח"ו, יותר קשה הוא ליהודי ראיית האמת שברע כביכול, מול השקר ח"ו שבטוב. וצ"ב.

והביאור בזה,

חסר המשך

ויציצו.

ויציצו הוא כמו פטריות שצצים אחרי הגשם, שהרשעים צצים מהתוהו שלהם, כקוצים מכאיבים, ע"מ להכאיב לצדיקים.

צדיק כתמר יפרח.

תוך כדי ראיית האמת שברשע וטוב לו, נכנס האמת של צדיק כתמר יפרח, יפרח ע"ש העתיד, צדיק ורע לו.

ובשבת מקבלים את ב' התפיסות בצוותא. את ענין השקר שברע, והאמת שבטוב. שבכל השבוע ראיית ב' מצבים אלו, הוא בלתי נסבל על הדעת. ראיית הטוב, וראיית הרע. מה שנראה כביכול שני דברים סותרים. ובשבת מתמזגים ב' הראיות לראיה אחת, דמתקבלת הדעת דהוא ב' צדדים של מטבע אחד.